

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 32, GOD. II, BEOGRAD, UTORAK, 13. NOVEMBAR 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 27. novembra

MIXER

Piše: Miloš Jovanović

HOMOSEKSUALNOST U SVETOM PISMU

Alternativna tumačenja

Kako ja znam da ispravno tumačim reč Božju za nas danas? Kako vi znate? Zar ne bi bilo mudrije da mi hrišćani snizimo svoje decibele za 95 procenata i smireno izložimo ono što imamo da saopštimo, znajući dobro da možda nismo u pravu?

(Valter Vink, profesor Tumačenja Biblije na Teološkom učilištu „Auburn“ u Njujorku)

The Bible is not the book that hits us in the head, it's the book that leads us into light.

(Neimenovana učesnica jednog od istraživanja religioznih gejeva i lezbejki¹)

SVETO PISMO KAO RORŠAHOV TEST

Diskriminativno i često nasilno ponašanje prema osobama homoseksualne orijentacije se legitimise kroz medicinski („to su bolesni ljudi“), pravni („to je krivično delo“ - u Srbiji do 1994. godine, kada je promenjen Krivični zakon prema kome je do tada zabranjivan seksualni odnos između punoletnih muškaraca, uz pretnju zatvora do jedne godine; interesantno je pomenuti da Krivični zakon nije sadržao odredbe o „protivprirodnom bludu“ između odraslih ženskih lica) ili religijski („to su grešnici“) diskurs. Kao osnova za religijski (tačnije, hrišćanski) osudu homoseksualnosti navodi se *Sveto pismo*, kao nezaobilazan i neprikosnoven autoritet.

Interpretacije *Svetog pisma* su, shodno promena „društvene klime“, varirale kroz vreme. Bez obzira na rezultate tih tumačenja, svako od njih se predstavljalo kao „pravoverno“ i, naravno, jedino moguće. Neka od njih su na crkvenim saborima bila potvrđivana kao vladajuća dogma, dok su druga osuđivana kao jeretička, a bilo je i primera isključivanja određenih spisa iz korpusa kanonskih. „Tokom istorije, *Sveto pismo* se pokazalo kao Roršahov test, koji izaziva tumačenja koja otkrivaju isto onoliko o tumaču koliko i o tekstu samom. Konzervativni čitaoci, s jedne strane, plašeći se sugestivnosti određenih biblijskih tekstova, potrudili su se da ograniče njihova moguća značenja; na primer, autor(i) biblijskih knjiga Dnevnika i jevrejski istoričar iz prvog veka n. e. Josif Flavije brižljivo su prerađivali pripovest o Davidu da bi uklonili bilo kakvu indiciju o ljubavnoj vezi velikog kralja Izraela sa sinom njegovog političkog suparnika. Liberalniji čitaoci, s druge strane, često su pribegavali drastičnim metodama da bi očistili *Sveto pismo* od pravovernih tumačenja i cenzure“ (Frontain, 2000).

KONZERVATIVNI ČITAOCI

Reči „homoseksualac“ (inače, termin je skovan krajem XIX veka) i „homoseksualan /-na,/-no“ se ne mogu naći u *Svetom pismu*, nema ih u postojećim tekstovima i rukopisima na hebrejskom, grčkom, sirijskom ili aramejskom, niti je u ijednom od pomenutih jezika postojala reč čije bi im značenje u potpunosti odgovaralo. Iako određeno ponašanje može biti osuđeno bez konkretnog ime-

novanja, neizvesno je da li je postojao koncept homoseksualnog ponašanja kao prakse *posebne vrste* (Boswell, 1980: 92).

Odlomci iz *Starog i Novog zaveta* za koje „konzervativni čitaoci“ drže da svedoče o osudi homoseksualnosti, mogli bi biti sledeći: - *Korinćanima poslanica prva svetog apostola Pavla*, glava 6, stihovi 9 i 10: „Ili ne znate da nepravdnici neće naslediti carstvo Božije? Ne varajte se: ni kurvari, ni idolopoklonici, ni preljubčinci, ni adžuvani, ni muželožnici, ni lupeži, ni lakomci, ni pijanice, ni kavgađije, ni hajduci, carstvo Božije neće naslediti.“

- *Timotiju poslanica prva svetog apostola Pavla*, glava 1, stihovi 8-11: „A znamo da je zakon dobar ako ga ko drži kao što treba. Znajući ovo da pravedniku zakon nije postavljen, nego bezakoncima i nepokornima i bezbožnicima i grešnicima, nepravdnima i poganima, krvnicima oca i matere, krvnicima ljudskim, kurvarima, muželožnicima, ljudokradicama, lažljivcima, klevtoprestupnicima, i ako šta ima protivno zdravoj nauci, po jevandelju slave blaženog Boga, koje je meni povereno.“

- *Rimljanima poslanica svetog apostola Pavla*, glava 1, stihovi 26 i 27: „Zato ih predade Bog u sramne slasti; jer žene njihove pretvoriše putno upotrebljavanje u besputno. Tako i ljudi ostavivši putno upotrebljavanje ženskog roda, raspališe se željom svojom jedan na drugog, i ljudi s ljudima činjahu sram, i platu koja trebaše za prevaru njihovu primahu na sebi.“

- *Prva Mojsijeva*, glava 19 (priča o Sodomi - zbog obima ovde neće biti navedena).

- *Treća Mojsijeva (Knjiga Levitska)*, glava 18, stih 22: „S muškarcem ne lezi kao sa ženom; gadno je.“

- *Treća Mojsijeva*, glava 20, stih 13: „Ko bi muškarca obležao kao ženu, učiniše gadnu stvar obojica; da se pogube; krv njihova na njih.“

LIBERALNI ČITAOCI

„Liberalniji čitaoci“, koji uzimaju u obzir društveni, istorijski i politički kontekst u kome nastaju pomenuti tekstovi, dali su alternativna tumačenja navedenih deonica, i jedno od interesantnijih se može naći u knjizi *Hrišćanstvo, društvena tolerancija i homoseksualnost* Džona Bosvela (vidi: Boswell, 1980). Inače, osnovna teza Bosvelovog dela jeste da rana hrišćanska crkva nije bila protiv homoseksualnog ponašanja *per se*.

Po Bosvelu, najuticajniji spisi hrišćanskih autora u razmatranju homoseksualnosti nisu nedvosmisleni, nijedan istaknuti autor nije homoseksualnu privlačnost smatrao „neprirodnom“ i oni koji su osu-

MIXER

Miloš Jovanović: Homoseksualnost u Svetom pismu

CEMENT

Marjan Čakarević: Elektra nacije

ŠTRAFTA

Igor Đorđević: Reportaža sa Sajma

ARMATURA

Srđan Nastasijević: Nacionalistički sengrup...

VREME SMRTI I RAZONODE

Miloš Živanović: The Ham-Ham Brothers

BULEVAR ZVEZDA

ČAVOŠKI, Kosta

BLOK BR. V

Nikola Vitković: Livnica Astro-tehnike

divali fizičko izražavanje homoseksualnih osećanja činili su to na osnovu razmatranja koja nisu povezana sa učenjem Isusa ili njegovih sledbenika. Ni hrišćansko društvo, ni hrišćanska teologija kao celina nisu pokazivali ili podržavali bilo kakvo neprijateljstvo prema

istopolnoj ljubavi. Pojava netolerancije prema homoseksualcima u tim društvima i teološkoj misli, predstavljala je odraz opšteg porasta netolerancije prema manjinskim grupama u trinaestom i četrnaestom veku (zajedno sa isterivanjem Jevreja iz raznih delova Evrope, pohodima krstaša protiv ne-hrišćana i jeretika, pojavom inkvizicije i pokušajima suzbijanja magijske prakse kroz progone vračeva i veštica).

U vezi sa pitanjem tumačenja onih mesta u *Svetom pismu* za koja se smatra da predstavljaju osnovu za osuđivanje homoseksualnosti, trebalo bi pogledati četvrto poglavlje Bosvelove knjige, koje nosi naslov *Sveto pismo (The Scriptures, str. 91-117.)*, kao i *Dodatak I - Leksikografija i sveti Pavle (Appendix I - Lexicography and Saint Paul, str. 335-353.)*. Posebno je zanimljiva iscrpna lingvistička i kontekstualna analiza termina „arsenokoitai“ i „malakoi“ gde autor utvrđuje da oni nisu kao konotaciju imali homoseksualnost, kako u vreme svetog Pavla, tako ni u toku narednih stoleća, te da, bez obzira na to koje im je značenje kasnije pridodato, nisu uticali na hrišćanski stav o (ne)moralnosti homoseksualnih činova. Inače, pomenuti termini su na srpski prevedeni kao: *muželožnici* i *adžuvani*. Inače, reč „adžuvan“ je turcizam i označava „besposličare“, „štetočine“, te „najmljenike za

obavljanje prljavih poslova“; od „adžija“ - bivši pripadnik turske vojske koji je ili zbog nesposobnosti (usled ranjavanja) ili nekog nevaljalstva bio izbačen iz vojne službe, ili se, pak, sam odmetnuo.

ALTERNATIVNA TUMAČENJA

„Mesta koja se sada shvataju kao da osuđuju homoseksualnost, tumačena su drukčije barem tokom prvog milenijuma postojanja hrišćanstva. Na primer, reč iz 1. Kor. 6:9, 'arsenokoitai' (muželožnici), koja se danas prevodi tako da na ovaj ili na onaj način upućuje na homoseksualnost, izvorno se odnosila na prostituciju, što je sasvim druga stvar. To dvoje ne isključuje jedno drugo, ali na nivou moralnih distinkcija, pomešati jedno s drugim znači počiniti krupno ogrešenje. Primećujem s izvesnim zadovoljstvom da najnoviji engleski prevod *Svetog pisma* koji sam video, vraća reč u njeno izvorno značenje - prevodi je kao 'prostitutes' (prostitutke). A kao drugo, postalo mi je jasno da nije postojalo jedin-

stveno učenje protiv homoseksualnog ponašanja tokom prvog milenijuma postojanja hrišćanstva.“ (Boswell, 1982)
Slično tvrdi i Rejmon-Žan Fronten: „Pavlove osude u poslanicama Rim. 1:27 i 1 Kor. 6:9-10 uperene su protiv lokalnih običaja kojima su jevrejski hrišćani u Rimu i Korintu pretili da podlegnu. Tek u evropskom srednjem veku, pošto su uklonjene pretnje suparničkih religija i ostale samo pisane zabrane izvađene iz konteksta, ovo poslednje se tumačilo kao isključiva osuda svake aktivnosti prema istom polu“ (Frontain, 2000).

Ima komentatora koji u stihovima iz Pavlove poslanice Rimljanima vide „samo osudu degeneriranog i na uzbuđenje usmjerenog homoseksualnog eksperimentiranja heteroseksualaca za koje su takvi odnosi ‘protuprirodni’“ (s.n., 2002: 18). Što se tiče „prirode“, postoji ideja da termin označava ono što je običaj, ustaljeno pravilo, prihvaćeno ponašanje u određenom vremenu i prostoru. U slučaju apostola, „neprirodno“ je ono ponašanje koje je strano jevrejskoj kulturi i praksi u vreme u kome živi Pavle.

Poznata priča o uništenju Sodome, u alternativnom tumačenju (Stayton, 2004; Boswell, 1980, 92-99), kao razlog spaljivanja grada „daždom od sumpora i ognja“ navodi „užasan greh“ negostoljubivosti njegovih stanovnika. Gostoprimljivost je, kao „sveta dužnost“ u ranoj jevrejskoj zajednici, bila izuzetno cenjena, a izgleda da je i sâm Isus verovao da su Sodoma i Gomora uništene zbog greha negostoljubivosti (vidi: *Matej* 10: 14-15, *Luka* 10: 10-12).

Što se tiče *Knjige Levitske*, naglasak se u alternativnom tumačenju (Frontain, 2000) stavlja na izražavanje brige za kulturnu čistoću i posebnost Jevreja u odnosu na okolne neznabošce i na osuđivanje religiozne prakse Kanaanaca koji su naselili zemlju za koju Izraelci tvrde da ju je Jahve obećao njima i koji su, zarad plodnosti zemljišta, angažovali muške prostitutke i obožavali debela i kamenje falusnog oblika.

Hebrejska reč „toevah“ (vidi: Boswell, 1980, 100) koja je kod nas prevedena kao „gadno“, obično ne označava nešto suštinski zlo, poput silovanja ili krađe (o čemu se govori u drugim delovima *Knjige Levitske*), već nešto što je ritualno nečisto za Jevreje, poput jedenja prasetine ili stupanja u seksualne odnose tokom mesečnog ciklusa, što se upravo u *Knjizi Levitskoj* zabranjuje. Reč se veoma često javlja kao deo fraze „toevah ha-goyim“ - „nečistota onih-koji-nisu-Jevreji“. „Toevah“ ima i specifično značenje „idola“, i veza sa idolatrijom je očigledna u kontekstu odlomka koji se odnosi na homoseksualne činove.

Na kraju treba ukazati da u *Svetom pismu* postoje opisi odnosa između osoba istog pola, koje karakteriše neobična odanost, a koji bi se mogli protumačiti kao erotski - između Davida i Jonatana, ili Rut i Naomi. Takođe se navode (Frontain, 2000) homoseksualne konotacije priče o rimskom kapetanu i njegovom slugi (*Matej* 8: 5-13, *Luka* 7: 2-10) - gde Isus zadivljen verom koju pokazuje bogobojažljivi Rimljanin, spašava slugu koji kapetanu „beše mio“. Na osnovu priče se izvlači zaključak u prilog stavu tolerancije prema nekoristoljubivoj, brižnoj pederastičkoj vezi, uz stavljanje naglaska na to da *nije* homoseksualnost ono što hrišćanstvo osuđuje, već *dehumanizacija i iskorišćavanje druge osobe u bilo kom odnosu*, bilo heteroseksualnom, bilo homoseksualnom.

HOMOSEKSUALNI HRIŠĆANI

Postoji opšta pretpostavka da je biti hrišćanin i biti homoseksualac neizbežno suprotstavljeno. Ona se, u svetlu iskustvenih nalaza², pokazuje kao predrasuda, jer ne samo da ima homoseksualnih hrišćana, već su neki od njih u svom ispovedanju vere vrlo tradicionalno, crkveno orijentisani. Za njih Crkva i hrišćanstvo uopšte ne predstavljaju „izlapelu staru tetku“³ odavno spremnu za muzej starina, već jako bitan i nezamenljiv način osmišljavanja života, kroz koji je moguće doživeti punoću i dubinu njegove duhovne strane - uprkos njihovom stigmatizovanju od strane Crkve, koja tretira homoseksualnost kao greh, bolest, perverziju, moralni pad ili bogohuljenje.

Prema mišljenju Džona Bosvela „najvažnije pitanje s kojim će se tokom sledeće decenije susretati svi hrišćani, i to ne samo gej hrišćani, [biće - M. J.] mesto seksualnosti uopšte i homoseksualnosti posebno u hrišćanskoj etici: kako biti seksualna osoba i hrišćanin.“ (Boswell, 1982)

Navedena alternativna tumačenja biblijskih deonica bila bi jedan od mogućih pokušaja osmišljavanja odnosa hrišćanstva i homoseksualnosti putem ukazivanja na odsustvo suprotstavljenosti između njih, barem u slučaju svetih knjiga ■

Spisak literature dostupan na www.elektrobeton.net

¹ Rodriguez, Eric M. and Suzanne Ouellette (2000) „Gay and Lesbian Christians: Homosexual and Religious Identity Integration in the Members of a Gay-Positive Church“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 39

² Rezultati istraživanja religioznosti homoseksualne populacije u Nišu, koje sprovodi autor ovog teksta, još uvek nisu objavljeni.

³ „Jednom sam pitao jednog svog postdiplomca: ‘Misliš li, iskreno, da naginjem nazadnjaštvu? Da li nepravedno napadam katoličanstvo u pokušaju da sprečim da se ispolje moja lična osećanja?’ A on će: ‘Ne, mislim da je razlika između vas i drugih profesora u tome što drugi profesori na Yale-u tretiraju hrišćanstvo kao izlapelu staru tetku (doddering old aunt): povlađuj joj i dopusti joj da kaže šta god hoće ali nemoj je uzimati ozbiljno. Vi pak hrišćanstvu ne povlađujete reda radi: vi ga izgleda smatrate vrednim izazova i ozbiljnog razgovora i ukazujete na duhovitost i nedoslednost i probleme unutar njega.’“ (Boswell, 1982)